

ТМ	Г. XXVII	Бр. 2	Стр. 181 - 185	Ниш	април - јун	2003.
----	----------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK 316.32:323.1(497)

Прегледни чланак

Примљено: 15.03.2003.

Драгољуб Б. Ђорђевић

Машински факултет

Ниш

ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И ЕТНИЧКИ, РЕЛИГИЈСКИ И КУЛТУРНИ ИДЕНТИТЕТИ НАЦИЈА И НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА*

Резиме

Сваки етницитет поседује више или мање заокружену целину етничких, религијских и културних карактеристика. Њихов скуп чини оно што именујемо појмом "идентитет". По томе се идентитету припадници једног етницитета, као и он сам, разликују од других етничких скупова. Наравно да нема "чистог" идентитета, али јесте чињеница да историјски "старије" нације баштине чвршћи идентитет док блиски а "мали" народи екстремно инсистирају на некој идентитарној разлици да то утиче на њихов однос и може произвести нетрпељивост до конфликта, чак рата.

Питање глобализације, која може нарушити идентитет малих народа, предмет је расправе са округлог стола "Глобализација, акултурација и идентитети на Балкану", одржаног 12. децембра 2002. године на Филозофском факултету у Нишу у оквиру пројекта "Културни и етнички односи на Балкану – могућности регионалне и европске интеграције". Излагања са округлог стола доносимо после уводног текста.

Кључне речи: глобализација, етнички идентитет, религијски идентитет, културни идентитет, Балкан

Сваки етницитет, називали га ми: народ, нација, национална мањина, етничка мањина, етничка група – поседује више или мање заокружену целину народносних, религијских и културних каракте-

---

* Рад са пројекта 1310 *Културни и етнички односи на Балкану – могућности регионалне и европске интеграције*, који се изводи на Институту за социологију Филозофског факултета у Нишу, а финансира га Министарство за науку, технологије и развој Републике Србије.

ристика. Њихов скуп чини оно што именујемо појмом "*идентитет*". По том се идентитету припадници једног етничитета, као и он сам, двоје од других етничких скупина. Зато је могуће говорити о српском националном идентитету – специфичним етничким, религијским и културним особинама – који се разликује од, примера ради, италијанског, албанског, бугарског или ромског.

Наравно да нема потпуно "*чистог*" идентитета. Два народа могу имати слично (Срби и Хрвати) или пак истоветно етничко порекло (Срби и Црногорци), исту религију (Срби и Хрвати) или конфесију (Срби и Црногорци), скоро исту (Срби и Хрвати) или сасвим једноврсну (Срби и Црногорци) културну позадину – језик, митологију, усмену и писану књижевност, фолклор, обичаје и обрасце свакодневног живота.

У погледу идентитета постоје две врсте опасности:

1. Историјски "*старије*" нације (и националне мањине, када се те нације нађу ван матичне земље) баштине чвршћа етничка, религијска и културна одличја, која их *бране* од евентуалног губљења националног идентитета, а често им и служе за *наметање* свог културног модела другим, идентитарно "*слабијим*" народима и националним мањинама. Западноевропски су народи вековима и у време колонизације Африке, Азије Америке и Аустралије, демонстрирајући тзв. европоцентризам, тј. идеју више расне, етничке, религијске и културне вредности наспрам домородачких нација, неуспешно покушавали да пресаде и усаде своје културне моделе у аутохтону, самосвојну културу поробљених земаља. При томе, признајмо, затрли су многе етничкосте и уништили бројне културе.

2. Блиски народи и националне мањине понекад толико инсистирају на некој *идентитарној разлици* (поглавито језичкој и верској), што се учено зове – "нарцизам малих разлика" – да то утиче на њихов однос и може произвести нетрпељивост до конфликта, чак оружаног сукоба. Балкански, нарочито јужнословенски, народи ваздан се међусобно гложе и сатиру, уместо да сарађују на обострану корист, иако су им етнички, религијски и културни идентитети изузетно блиски.

Из угла *глобализације* три су процеса важна за будућност етничких, религијских и културних идентитета нација и националних мањина:

1. На плану *екумене*, у светским сразмерама, глобализација, буде ли схваћена и практикована као *наметање* културне једнообразности, може довести у питање етно-религијско-културно богатство оличено у малим народима и националним мањинама, тј. нарушити њихов идентитет. Омогућава ли и буде ли гајила разноврсност, онда ће бити стимулативна за опстанак и просперитет њихових етно-религијско-културних идентитета.

2. На *европском* нивоу, у интеграционим кретањима, "меке" границе и регионализација простора и култура благотворно ће дело-

вати на "размену идентитарних дарова" међу народима, посебно на очување специфичности етничких, религијских и културних идентитета националних мањина, етничких и етнографских група.

3. У оквиру држава *Балкана*, особито мултиетничких и вишеверских, а сва је прилика да су све већма такве, изградња цивилног друштва захтеваће интеркултурализам на делу, активан међуоднос различитих етничких, религијских и културних идентитета, националних мањина, етничких и етнографских група.

Све би то требало да допринесе укореењивању идеје и праксе по којима *живети са и поред расно, етнички, религијски и културно "друкчијег" јесте предност и богатство – никако несрећа против које се треба борити.*

* * *

О споменутих и многим другим питањима расправљало се на округлом столу *"Глобализација, акултурација и идентитети на Балкану"*, одржаном 12. децембра 2002. г. на Филозофском факултету у Нишу, а у оквиру извођења пројекта (1310) *"Културни и етнички односи на Балкану – могућности регионалне и европске интеграције"*, који финансира Министарство за науку, технологију и развој Републике Србије (руководилац пројекта Љубиша Митровић, секретар Драган Тодоровић). У расправи, коју је водио Драгољуб Б. Ђорђевић, учествовали су стручњаци из иностранства и истраживачи са пројекта:

- проф. др Петар Емил-Митев, социолог са Универзитета "Св. Климент Охридски" у Софији;
- проф. др Петре Георгиевски, социолог са Филозофског факултета Универзитета у Скопљу;
- проф. др Богдана Георгиева, социолог са Института за социологију Бугарске академије наука из Софије;
- проф. др Синиша Таталовић, политиколог са Факултета политичких наука Универзитета у Загребу,
- др Петко Христов, етнолог из Етнолошког института Бугарске академије наука из Софије;
- доц. др Иван Христов, филозоф са Филозофског факултета Универзитета у Великом Трнову;
- др Елка Тодорова, социјални психолог са Института за социологију Бугарске академије наука из Софије;
- проф. др Драган Жунић, социолог са Филозофског факултета Универзитета у Нишу;
- проф. др Љубиша Митровић, социолог са Филозофског факултета Универзитета у Нишу;
- проф. др Драгољуб Б. Ђорђевић, социолог са Машинског факултета Универзитета у Нишу;

- проф. др Милорад Божић, економиста са Правног факултета Универзитета у Нишу;
- проф. др Ђокица Јовановић, социолог са Филозофског факултета Универзитета у Косовској Митровици;
- проф. др Петар Голубовић, демограф са Природно-математичког факултета Универзитета у Нишу;
- проф. др Данило Марковић, социолог са Учитељског факултета Универзитета у Београду;
- проф. др Вјекослав Бутиган, социолог са Филозофског факултета Универзитета у Нишу;
- проф. др Љубинко Милосављевић, филозоф са Филозофског факултета Универзитета у Нишу;
- проф. др Јован Живковић, политиколог са Филозофског факултета Универзитета у Косовској Митровици;
- асистент мр Владимир Цветковић, филозоф са Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

Основу за разговор представљао је зборник радова *"Глобализација, акултурација и идентитети на Балкану"*, припремљен у оквиру пројекта, који садржи:

- нацрт макропројекта *"Културни и етнички односи на Балкану – могућности регионалне и европске интеграције"*;
- скице истраживачких тема са библиографијом радова;
- радну верзију упитника будућег искуственог истраживања *"Квалитет међуетничких односа, свест о регионалном идентитету и могућности сарадње и интеграције на Балкану"*;
- ауторске прилоге чланова истраживачког тима.

Вођена је, после уводне речи руководиоца пројекта, вишечасовна расправа. Овде публикујемо излагања учесника.

ЛИТЕРАТУРА

- Ђорђевић, D. B., *Vere manjina i manjinske vere*, Niš, 2001, 1-278, /kopriredivači: D. Todorović, J. Živković/;
- Romas as a Transborder Ethnic and Cultural Group, In: *Globalizacija, akulturacija i identiteti na Balkanu*, Niš, 2002, 67-78;
- (pri.), *Kultura Roma, Kultura*, Beograd, 2002, 1-224;
- Eriksen, T. H., *Paranoja globalizacije*, Sarajevo, 2002;
- Mitrović, Lj., *Kulturni i etnički identiteti u procesu globalizacije i regionalizacije Balkana*, Niš, 2002, 1-314, /kopriredivači: D. B. Ђорђевић, D. Todorović/;
- *Globalizacija, akulturacija i identiteti na Balkanu*, Niš, 2002, 1-343, /kopriredivači: D. B. Ђорђевић, D. Todorović/;
- Stojković, B., *Identitet i komunikacija*, Beograd, 2002;
- Христов, П., *Култура и граница, култура на границата*, In: *The Border / Границата*, Sofia, 2001, 5-20.

Dragoljub B. Đorđević, Niš

GLOBALIZATION AND ETHNIC, RELIGIOUS, AND CULTURAL IDENTITIES OF NATIONAL AND NATIONAL MINORITIES

Summary

Every ethnicity has more or less rounded complex of ethnic, religious, and cultural characteristics. Their collection makes what we understand under notion "identity". Members of an ethnicity differ from other ethnic groups in respect to that identity. Of course, "clear" identity does not exist, but it is a fact that historically "older" nations have stronger identity while similar and "small" peoples insist extremely on identity differentiations; this influences their relations and can lead to intolerance and conflicts, even war.

The question of globalization, which can damage identity of small peoples, was a topic of discussion at round table "Globalization, Acculturation, and Identity in Balkan", which was held on 12. December, 2002 at the Faculty of Philosophy in Nis, as a part of project "Cultural and Ethnic Relations in Balkan – Possibilities for Regional and European Integration". Reports from this round table will be presented after introductory article.

Key words: Globalization, Ethnic Identity, Religious Identity, Cultural Identity, Balkan.